

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำและระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล”

สุวิทย์ โชติฉันท¹, สุรเชษฐ์ ปินทิพย์², สมบัติ ศุภประภากร³, และนพวรรณ สุทธิหลวง⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่าน ยกกระดับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ครบวงจร พัฒนาโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของการผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์แปรรูปของเกษตรกร และการสรุปบทเรียนการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองออกมาเป็นน่านโมเดล ดำเนินงานโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการวิเคราะห์และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเชิญเข้าร่วมดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้น การทำการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหาอนาคต ได้มีการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าตลอดการผลิต วิเคราะห์ปัจจัยของความสำเร็จในการดำเนินงาน และการพัฒนาตามแผนที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผลิตลูกไก่ได้จากทั้งฟาร์มผลิตพันธุ์ชุมชนและแบบแม่ฟักธรรมชาติได้ทั้งสิ้น 46,414 ตัว ข้อมูลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตพบว่า การผลิตลูกไก่ 1 ตัวมีต้นทุน 11-13 บาท ในส่วนของฟาร์มสัตว์ปีก ได้มีการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงที่เป็นมิตรกับไก่และสิ่งแวดล้อม เกิดการพัฒนาเป็นเกษตรหมุนเวียนโดยไม่มีของเสีย ฟาร์มได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระและมาตรฐานของฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม โรงฆ่าสัตว์ปีกของกลุ่มเกษตรกรได้รับใบอนุญาตโรงฆ่าสัตว์อย่างต่อเนื่อง และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของกลุ่ม ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและได้รับการรับรองเครื่องหมายอาหารและยา (อย.) ได้มีการถอดบทเรียนรูปแบบการส่งเสริมที่สำคัญคือ รูปแบบการทำงานร่วมกันลักษณะสหวิทยาการและความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกร นักวิจัย และหน่วยงานรัฐ มีการวางแผนการผลิตและพัฒนาระบบการผลิตตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า สร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนเชิงนโยบาย เพื่อเป้าหมายสำคัญคือเกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรอยู่ดีมีสุขและมีความเข้มแข็งจากภายใน

คำสำคัญ: การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร, โซ่อุปทาน, การเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน, ประดู่หางดำ, น่านโมเดล

¹ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง จ.น่าน กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

³ สำนักมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

⁴ สำนักงานสรรพากรพื้นที่น่าน กระทรวงการคลัง

The use of multi-disciplinary and participatory approach to manage the production system throughout the production chain of Indigenous chicken meat (Pradu-Hangdum) to address the sustainability of indigenous chicken raising in Thung Chang district, Nan province

Suwit Chotinun⁵, Surached Pintip⁶, Sombat Supaprapakorn⁷, and Noppawan Sutthiluang⁸

Abstract

The objectives of this study were to develop indigenous chicken farming network of Nan province, established Thung Chang Pradu-Hangdum indigenous chicken farming group as integrative learning center for indigenous chicken farming, improve supply chain and value chain of chicken production of the group and develop lesson learned of indigenous chicken farming promotion as “Nan model”. Participatory action research was used in this study. Stakeholder analysis and identification was performed and invited into the study since the beginning as well as future search conference. The value chain throughout the chicken production were analyzed. Success factors were determined and used for develop chicken production developing plan. The results revealed that a total of 46,414 fattening chicks were produced from community breeding farms system and natural breeding system. The cost of chick production was 11-13 Baht/chick. The parent chicken farms and the fattening chicken farms were improved according to the regulation of The Good Agricultural Practices of free-range indigenous chicken farming (GAP) and the Good Farming Management (GFM). The poultry slaughterhouse of the group was approved for license continuously. The chicken meat products were address the standard certification from community products standard and the Thai Food and Drug Administration. The lesson learned was performed and indicated that the muti-disciplinary approach and the collaboration among farmers, researchers, and the government officers, as well as the well planning and improvement throughout supply chain and value chain, knowledge creation and policy advocacy were the key of success to address the goals, including household income increasing, well-living of the farmers, and improving of inner-strength of the farmers.

Key words: farmer network development, supply chain, competitiveness improvement, Nan model, Pradu-Hangdum

⁵ Faculty of Veterinary Medicine, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

⁶ Thung Chang District Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Nan, Thailand

⁷ The 5th Regional Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Chiang Mai, Thailand

⁸ The revenue Department of Nan province